

DEONTOLOGISCHE CODE VAN DE VLAAMSE VERENIGING VAN ORTHOPEDAGOGEN¹

Artikel 1. *Toepassingsgebied*

1. Deze code is van toepassing op alle personen die houder zijn van een masterdiploma in de pedagogische wetenschappen, afstudeerrichting orthopedagogiek², een beroep uitoefenen in de hoedanigheid van orthopedagoog en aangesloten zijn bij de Vlaamse Vereniging van Orthopedagogen (VVO).
2. Onder de uitoefening van een beroep in de hoedanigheid van orthopedagoog verstaat men het binnen een wetenschappelijk onderbouwd orthopedagogisch referentiekader verrichten van handelingen gericht op preventie, opsporing, onderzoek, diagnostiek, advisering, ondersteuning, begeleiding of behandeling van opvoedings-, ontwikkelings-, leer-, gedrags- en emotionele problemen en de psychosociale gevolgen ervan bij kinderen, jongeren of volwassenen en hun context.
3. Ten behoeve van de handhaving van deze code kent de VVO een College van Toezicht.
4. Elke belanghebbende heeft het recht tegen een lid van de VVO een klacht in te dienen bij het College van Toezicht op grond van het niet naleven van deze deontologische code.

Artikel 2. *Definities*

Ongeacht de juridische vorm waarin de dienstverlening van de orthopedagoog gestalte krijgt, moeten worden verstaan onder:

1. Beroepsmatig handelen: alle handelingen die worden verricht wanneer wordt opgetreden in de hoedanigheid van orthopedagoog.
2. Een professionele relatie: een relatie die beroepshalve is aangegaan met een cliënt naar aanleiding van een hulpvraag.
3. De cliënt: de persoon of rechtspersoon op wie het handelen in een professionele relatie rechtstreeks is gericht.
4. Het cliëntstelsel: de groep personen in hun onderling functioneren (al dan niet in een duurzaam samenlevingsverband) op wie het handelen in een professionele relatie rechtstreeks is gericht.
5. De opdracht: de doelstelling, vraagstelling, indicatie van werkzaamheden, bevoegdheden, rechten en verplichtingen en financiële afwikkeling, met betrekking tot enig beroepsmatig handelen.

¹ Voor deze deontologische code hebben we ons in eerste instantie gebaseerd op de 'Proeve van een deontologische code voor orthopedagogen' uit de licentiaatsverhandeling van Heidi Denruyter (Aanzet tot ontwikkeling van een deontologische code voor orthopedagogen, KU Leuven, 1998) en op de 'Beroepscode van de Nederlandse Vereniging van Pedagogogen en Onderwijskundigen' (2008).

² Aan de VUB komt het profiel 'opvoedings- en gezinspsychologie' binnen de afstudeerrichting klinische psychologie hier in ruime mate mee overeen.

6. De opdrachtgever: de persoon of rechtspersoon die opdracht geeft tot enig beroepsmatig handelen.
7. De overige betrokkene(n): personen die noch opdrachtgever noch cliënt zijn van de orthopedagoog, maar wel een betrekking hebben met de cliënt die voor de professionele relatie van belang is.

Artikel 3. *Algemene bepalingen*

1. De orthopedagoog dient in de uitoefening van zijn/haar beroep te handelen naar de inhoud en de geest van deze deontologische code.
2. De orthopedagoog verleent geen medewerking aan en profiteert niet van beroepsmatige activiteiten van anderen die met deze deontologische code in strijd zijn.
3. Indien de orthopedagoog ter uitvoering van enig beroepsmatig handelen handelingen laat uitvoeren door anderen - inclusief medewerkers, assistenten en stagiair(e)s die onder zijn/haar leiding staan - blijft de orthopedagoog verantwoordelijk voor de naleving van deze deontologische code.
4. In de samenwerking met andere deskundigen is de orthopedagoog verantwoordelijk voor de naleving van deze deontologische code wat betreft de eigen inbreng en de deelname aan de samenwerking.

Artikel 4. *Rechtspositie*

1. Indien een cliënt, rekening houdend met diens leeftijd, ontwikkelingsniveau en rechtspositie, niet in staat kan worden geacht tot een redelijke beoordeling van zijn/haar belangen ter zake, komt de orthopedagoog de uit de deontologische code voortvloeiende verplichtingen na jegens zijn/haar cliënt en diens wettelijke vertegenwoordigers.
2. Indien de betrokkenheid van de wettelijke vertegenwoordiger van de cliënt voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijk is, gaat de orthopedagoog zorgvuldig na wie daadwerkelijk wettelijke vertegenwoordiger is.

Artikel 5. *Deskundigheid*

1. De orthopedagoog oefent zijn/haar beroep uit voor zover hij/zij daartoe door opleiding en ervaring de nodige competenties verworven heeft. De orthopedagoog voert beroepsmatig geen handelingen uit waarvoor hij/zij niet gekwalificeerd is.
2. De orthopedagoog houdt zijn/haar professionele deskundigheid op peil, volgt de ontwikkelingen in het vakgebied en in verwante vakgebieden op en zorgt ervoor dat hij/zij zijn/haar deskundigheidsniveau permanent actualiseert en verbetert.
3. De orthopedagoog maakt in zijn/haar beroepsmatig handelen gebruik van theorieën, methodes en technieken die door de wetenschappelijke gemeenschap aanbevolen of als waardevol erkend worden.
4. De orthopedagoog stelt zich in zijn/haar beroepsmatig handelen autonoom op. Dit betekent dat de orthopedagoog te allen tijde zelf de volle verantwoordelijkheid draagt voor de kwaliteit van zijn/haar beroepsmatig handelen, ook al werkt hij/zij in een ruimer dienstverband.

5. De orthopedagoog kan van zijn/haar beroepsmatig handelen verantwoording afleggen. Daartoe houdt de orthopedagoog van zijn/haar professionele werkzaamheden zodanig aantekening bij dat zijn/haar handelen en nalaten toetsbaar zijn.
6. De orthopedagoog neemt de nodige maatregelen om de continuïteit van de zorg naar de cliënt te garanderen wanneer hij/zij de professionele relatie moet opschorten of beëindigen.
7. De orthopedagoog kent de beperkingen van zijn/haar eigen deskundigheid en verwijst een cliënt door naar een andere deskundige wanneer hij/zij zichzelf onvoldoende deskundig acht (m.b.t. kennis, vaardigheden, waarden of attitudes) om de opdracht adequaat te vervullen.
8. In geval van ziekte, belangenconflict of moreel onvermogen die een mogelijk gebrek aan objectiviteit of een beperking van beroepscompetenties met zich meebrengt, verzoekt de orthopedagoog de cliënt of opdrachtgever zich tot een vakgenoot te wenden.

Artikel 6. Collegialiteit t.a.v. beroepsgenoten en loyaliteit t.a.v. het beroep

1. De orthopedagoog onthoudt zich van gedragingen die het vertrouwen in het vakgebied en de beroepsgroep kunnen schaden.
2. De orthopedagoog bewaakt de eigen persoonlijke integriteit.
3. De orthopedagoog gedraagt zich collegiaal ten aanzien van collega's. Hij/zij eerbiedigt hun opvattingen en hun praktijk in zoverre ze in overeenstemming zijn met deze deontologische code. Dit sluit de mogelijkheid van gegronde kritiek echter niet uit.
4. Wanneer een orthopedagoog van oordeel is dat een vakgenoot zich niet gedraagt in overeenstemming met deze deontologische code, dan zal hij/zij die daarop wijzen.
5. De orthopedagoog is bereid met beroepsgenoten kennis uit te wisselen, deskundigheid te delen, opvattingen over het beroep ter discussie te stellen en het eigen beroepsmatig handelen te verantwoorden en te toetsen.
6. De orthopedagoog onthoudt zich van het wekken van bovenmatige en ongerechtvaardigde verwachtingen ten aanzien van zijn/haar beroepsmatig handelen.
7. Bij samenwerking met andere beroepen zal de orthopedagoog de eigen professionele identiteit en onafhankelijkheid doen eerbiedigen en eerbiedigt hij/zij die van anderen.

Artikel 7. Maatschappelijke verantwoordelijkheid

1. De orthopedagoog draagt zoveel mogelijk bij tot een samenleving die de harmonische ontwikkeling van haar leden bevordert en hun maximale participatie aan alle aspecten van het maatschappelijk leven mogelijk maakt. Hij/zij heeft daarbij bijzondere aandacht voor de situatie van minderjarigen en personen die op het vlak van hun ontwikkeling en/of sociale participatie kwetsbaar zijn of uit de boot dreigen te vallen. De orthopedagoog houdt hierbij rekening met de sociale werkelijkheid en de maatschappelijke ongelijkheid.
2. De orthopedagoog vervult een signaalfunctie ten aanzien van de beleidsverantwoordelijken. Hij/zij wijst hen op basis van ervaringen en gegevens uit zijn/haar beroepsmatig handelen op factoren die tot de (gemeenschappelijke) problemen van cliënten aanleiding geven of de oplossing ervan in de weg staan.
3. De orthopedagoog informeert op basis van ervaringen en gegevens uit zijn/haar beroepsmatig handelen, zonder afbreuk te doen aan de persoonlijke levenssfeer van zijn/haar cliënten, beleidsverantwoordelijken over de vereiste voorwaarden (wettelijk kader,

middelen, structuren, vorming...) nodig voor het adequaat functioneren van de dienstverlening in de sector waarin hij/zij actief is.

Artikel 8. *Respect*

1. De orthopedagoog respecteert bij de uitoefening van zijn/haar beroep de morele waarden, de persoonlijke autonomie en het zelfbeschikkingsrecht van elke cliënt ongeacht zijn/haar filosofische, politieke, godsdienstige en/of ideologische overtuiging, zolang de uitingen en gedragingen van die cliënt niet strijdig zijn met de fundamentele rechten van de mens.
2. De orthopedagoog ziet erop toe dat in het kader van zijn/haar beroepsmatig handelen niet wordt gediscrimineerd op basis van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele voorkeur, beperking of welke grond dan ook.
3. De orthopedagoog onderkent de moeilijkheden die kunnen ontstaan doordat een cliënt, de opdrachtgever en personen die deel uitmaken van een cliëntsysteem, onvereenigbare belangen kunnen hebben. In een zo vroeg mogelijk stadium expliciteert hij/zij zijn/haar positiekeuze daarbij aan alle betrokkenen.
4. De orthopedagoog erkent het recht van de cliënt andere deskundigen te consulteren.
5. De orthopedagoog maakt bij de uitoefening van zijn/haar beroep geen misbruik van zijn/haar uit eigen deskundigheid voortvloeiende (machts-)positie.

Artikel 9. *Aangaan van een professionele relatie*

1. Voor het aangaan van een professionele relatie is toestemming van de cliënt vereist. Indien ingevolge artikel 4 toestemming nodig is van wettelijke vertegenwoordigers, vergewist de orthopedagoog zich ervan dat toestemming is verkregen van alle wettelijke vertegenwoordigers.
2. De orthopedagoog moet aan de cliënt met wie hij/zij een professionele relatie wil aangaan op een voor de cliënt begrijpelijke wijze informatie verstrekken over de aard en het doel van en de werkwijze tijdens de professionele relatie. Deze informatie betreft tenminste:
 - de aard van de professionele relatie (onderzoek, diagnostiek, ondersteuning, behandeling, begeleiding, advisering), inclusief de positie van de cliënt en de orthopedagoog in dit proces;
 - de doelstelling van de professionele relatie;
 - de werkwijze tijdens de professionele relatie: de methoden en middelen die gehanteerd worden en de typen gegevens die over de cliënt verzameld worden;
 - mogelijke (neven)effecten van de professionele relatie;
 - de rechten van de cliënt, inclusief het recht op inzage in het dossier en het recht van de cliënt om op het even welk ogenblik zijn/haar deelname te onderbreken;
 - het eventueel verschuldigde honorarium en de andere voorwaarden die aan het aanvaarden van de opdracht gekoppeld zijn;
 - de gebondenheid van de orthopedagoog aan de deontologische code en, in voorkomend geval, aan het beroepsgeheim;
 - de wijze waarop de professionele relatie wordt beëindigd.
3. De orthopedagoog bevordert een zodanige situatie dat de cliënt of opdrachtgever de beslissing tot het aangaan van de professionele relatie verantwoord en in vrijheid kan nemen.

4. De orthopedagoog weigert een professionele relatie aan te gaan, of verder te zetten, wanneer hij/zij weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat de uitvoering hem in conflict zal brengen met de deontologische code.
5. Toestemming voor het aangaan van een professionele relatie is niet nodig als die tot stand komt als gevolg van een opdracht ter uitvoering van een wettelijke verplichting. In dit geval informeert de orthopedagoog de cliënt over de opdrachtgever, het doel van de opdracht, de uitvoeringsmodaliteiten en de mogelijke gevolgen ervan en de verplichtingen die de opdracht voor alle betrokkenen met zich meebrengen.

Artikel 10. *Garanderen van de integriteit van de cliënt*

1. De orthopedagoog hanteert gedurende de professionele relatie geen methoden die de cliënt aantasten in zijn/haar waardigheid of verder in de professionele levenssfeer doordringen dan nodig is voor het gestelde doel.
2. De orthopedagoog verzamelt omtrent de persoon en de omstandigheden van de cliënt slechts de gegevens die relevant zijn voor de doelstelling van de professionele relatie.
3. Voor het maken van beeld- en geluidsopnames is voorafgaande toestemming van de cliënt nodig. Indien de beeld- en geluidsopnames gebruikt worden voor onderwijs- en vormingsdoeleinden is schriftelijke toestemming van de cliënt vereist.
4. Voor het vragen van informatie met betrekking tot de professionele relatie aan de opdrachtgever, overige betrokkenen of derden vraagt de orthopedagoog toestemming van de cliënt.
5. De orthopedagoog mag niet ingaan op seksuele en/of agressieve toenaderingen. Evenmin mag de orthopedagoog dergelijke toenaderingen uitlokken of zelf ondernemen.
6. Het opzettelijk blootstellen van cliënten aan overduidelijk negatieve ervaringen mag alleen indien de cliënt er voldoende over geïnformeerd is, de cliënt geen blijvende negatieve effecten zal ondervinden en het doel op geen andere wijze bereikt kan worden.
7. De orthopedagoog neemt de nodige maatregelen die hem/haar toelaten tijdig de eventuele nadelige gevolgen van zijn/haar beroepsmatig handelen te onderkennen en te voorkomen.

Artikel 11. *Vertrouwelijkheid*

1. De orthopedagoog is verplicht vertrouwelijk om te gaan met alles wat hem/haar uit hoofde van zijn/haar beroepsmatig handelen ter kennis komt.
2. De orthopedagoog moet zich ervan vergewissen of hij/zij in de uitoefening van zijn/haar beroep gebonden is door het strafrechtelijke beroepsgeheim.
3. De orthopedagoog informeert de cliënt over zijn/haar vertrouwelijkheidsplicht, de eventuele gebondenheid aan het strafrechtelijke beroepsgeheim en de eventuele uitzonderingen hierop.
4. Indien de orthopedagoog in teamverband werkt, geldt de plicht tot vertrouwelijkheid voor alle teamleden. De orthopedagoog moet de teamgenoten hierop wijzen.
5. De orthopedagoog kan vertrouwelijke gegevens met andere professionelen delen om de doeltreffendheid van zijn/haar beroepsmatig handelen te optimaliseren. In dat geval past hij/zij hierbij de gebruikelijke regels toe, zoals voorafgaand akkoord van de cliënt, uitsluitend in het belang van de cliënt, beperkt tot wat strikt noodzakelijk is, waar het kan zoveel mogelijk geanonimiseerd of beperkt tot professionelen die zich ook tot vertrouwelijkheid

verbinden, dit alles met inachtneming van de regels over het strafrechtelijke beroepsgeheim waar dit toepasselijk is.

6. De verklaring waarbij de cliënt de orthopedagoog van zijn/haar vertrouwelijkheidsplicht ontheft, volstaat niet om de vertrouwelijkheid ook daadwerkelijk te doorbreken. De orthopedagoog dient steeds de wenselijkheid van gegevensuitwisseling en de eventueel negatieve gevolgen hiervan in rekening te brengen.
7. Het einde van de professionele relatie noch het overlijden van de cliënt stelt een einde aan de plicht tot vertrouwelijkheid.
8. Indien de orthopedagoog zich gesteld ziet voor een conflict van plichten - bijvoorbeeld in het geval hij/zij verplicht is tot vertrouwelijkheid, maar zich tegelijkertijd verplicht ziet om informatie te verschaffen aan andere instanties om gevaar af te wenden –, moet de orthopedagoog voor het doorbreken van de plicht tot vertrouwelijkheid zorgvuldig te werk gaan. Dit houdt onder meer in dat eerst wordt getracht toestemming van de cliënt te verkrijgen, en dat de orthopedagoog nagaat of het gevaar kan worden afgewend zonder doorbreking van de vertrouwelijkheid. Vervolgens moet de orthopedagoog aantoonbaar een afweging gemaakt hebben tussen conflicterende plichten, indien nodig na raadpleging van andere professionelen.

Artikel 12. *Dossier*

1. De orthopedagoog houdt voor elke cliënt een dossier bij. Onder dossier moet worden verstaan: een verzameling van gegevens, schriftelijk, elektronisch en/of audio en/of visueel, verkregen door de orthopedagoog, die bewaard worden vanwege hun relevantie voor de kwaliteit en continuïteit van de professionele relatie.
2. Persoonlijke werkaantekeningen van de orthopedagoog, ruwe testgegevens dan wel audio- of visuele gegevens die aanstonds tot schriftelijk verslag worden verwerkt, behoren niet tot het dossier. Ze worden gescheiden van het dossier bewaard en na voltooiing van de opdracht vernietigd.
3. De orthopedagoog vergewist zich ervan, alvorens gegevens van welke aard dan ook en in welke vorm dan ook over cliënten in een al dan niet geautomatiseerd databestand op te slaan, dat de toegang tot dat databestand, zowel technisch als bij reglement, zodanig is afgeschermd tegen misbruik, dat de bepalingen van de deontologische code kunnen worden nageleefd.
4. De orthopedagoog bewaart het dossier onder eigen verantwoordelijkheid. Een orthopedagoog in dienstverband of met een ambtelijke aanstelling mag deze verantwoordelijkheid voor wat betreft het centraal databestand gedelegeerd achten aan de werkgever.
5. De orthopedagoog bewaart na beëindiging van de professionele relatie het op naam gestelde dossier van de cliënt in verband met het doel waarvoor het dossier is aangelegd, te weten de kwaliteit en continuïteit van de professionele relatie.
6. De orthopedagoog bewaart het dossier na beëindiging van de professionele relatie minimaal één jaar en maximaal 5 jaar of zoveel langer als redelijkerwijs uit de zorg van een goed orthopedagoog of uit wettelijke voorschriften voortvloeit.

Artikel 13. *Inzage*

1. De cliënt heeft recht op inzage in en afschrift van het eigen dossier, in zoverre hierdoor de privacy van anderen niet wordt geschaad.
2. Bij inzage in het dossier biedt de orthopedagoog aan uitleg te geven.
3. De cliënt heeft recht op verbetering, aanvulling of verwijdering van gegevens die zijn opgenomen in het dossier, indien de opgenomen gegevens aantoonbaar onjuist of onvolledig zijn, of gezien de doelstelling van het dossier niet ter zake doen.

Artikel 14. *Rapportage*

1. Indien schriftelijk gerapporteerd wordt, dient de orthopedagoog zich te beperken tot het verstrekken van die gegevens die voor de beantwoording van de vraagstelling en de doelstelling van belang zijn. Uit de rapportage moet duidelijk blijken wat de beperkingen zijn van de uitspraken en de gronden waarop de uitspraken berusten.
2. Schriftelijke rapportage is onderdeel van het dossier, zodat de artikelen 12 en 13 hierop eveneens van toepassing zijn.
3. De orthopedagoog zal bij verwijzing van de cliënt, na toestemming van de cliënt, op verzoek, alle relevante informatie ter vertrouwelijke kennisname doen toekomen aan degene naar wie verwezen wordt en is bereid overleg te plegen met degene naar wie verwezen wordt.
4. De orthopedagoog verstrekt slechts op naam gestelde cliëntgegevens aan de opdrachtgever, overige betrokkenen of derden voor zover dit geschiedt met toestemming van de cliënt, of zulks wordt vereist ingevolge een wettelijk voorschrift, onverlet de eigen professionele verantwoordelijkheid.
5. Ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek, statistiek en wetenschappelijke publicaties en publicaties bestemd voor onderwijsdoeleinden mag de orthopedagoog desgevraagd aan een derde gegevens verstrekken, met respect voor de persoonlijke levenssfeer van de cliënt, anoniem of met uitdrukkelijke toestemming van de cliënt, onverlet de eigen professionele verantwoordelijkheid.
6. De orthopedagoog die belast is met een onderwijs- of vormingsopdracht kan audiovisuele illustraties en directe observatie in het kader van onderwijs of vorming alleen gebruiken voor zover de deelnemers op de hoogte zijn van de deontologische normen en regels ter zake en na uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de cliënt, en onverlet de eigen professionele verantwoordelijkheid.

Samen sterker staan!